

NYITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Megjelen vasárnaponként.

Előfizetési árak: Egész évre 10 kor., fél évre 5 kor., negyed évre 2 kor. 50 fl. — Községeknek, körjegyzőknek, tanítóknak 8 kor. **Egyes szám ára 20 fillér.**

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. Tóth János.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Papnevelde-utca 9. szám.

Előfizetési árak: Egy háromhasábos petsor ára 16 fillér. Többszöri közlésnél árkedvezmény.

Hivatalos hirdetések 100 szög 4 kor., minden további szó 4 fl.

Városi tisztviselők fizetésrendezése.

Az állami tisztviselők fizetésének rendezésére indított mozgalom egyre szélesebb körökben vet hullámgyűrűket.

Az államiak után megmozdultak a közigazgatási tisztviselők, ezeket követték a községi és körjegyzők, a felekezeti tanárok és tanítók, a vasutasok, s legvégül most hangot adnak kívánságaiknak a városi tisztviselők, a kik szintén fizetésemelést kérnek állami hozzájárulással.

Esztergom városa kezdeményezte ez irányban a lépéseket, s nem szenved kétséget, hogy a kezdeményezéshez az összes városok csatlakoznak, mert a fizetésemelés az érdekelték körében mindig népszerű eszme volt és lesz is. Nyitrán a felvetett eszme már megtette a hódításait, a városi tisztviselői egyhangulag csatlakoztak az esztergomi átirathoz, s nem sokára Magyarország városainak tisztviselőikara együttesen fog kopogtatni az állam pénztárának ajtaján.

Hogy az állami és közigazgatási tisztviselők fizetésrendezése után, a városi tisztviselők fizetése javításra szorul, az minden vitán felül áll. Mert nézzük csak és hasonlítsuk össze például Nyitrán a városi tisztviselők fizetéseit a megyei hivatalnokok megjavított fizetésével, azonnal láthatjuk azokat

a szembetűnő aránytalanságokat, melyek a két különböző osztályba tartozó, de egyébként rokon hatáskörrel bíró hivatalnokok anyagi fentartásában nagy eltéréseket idéznek elő.

Igy Nyitra város polgármesterének fizetése a személyes pótlékkal és lakbérrel együtt jóval alul marad az 5 ezer koronán, míg a vármegyei főjegyző, árvaszéki elnök és főügyész illetményei, a kezdő fizetést tekintve és a legkisebb lakbért véve alapul, 5400 koronára emelkednek fel. De sőt Nyitra város polgármesterének a fizetése még a járási főszolgabírók fizetésének a magasságát sem éri el abban az esetben, ha ez utóbbiak a legnagyobb lakáspénzt húzzák, mert ez esetben egy főszolgabíró 4600 korona kezdő fizetést kap, a mi valamivel több a nyitrai polgármester fizetésénél. Egy-egy előléptetés után pedig a főszolgabírók a polgármestert erősen túlszárnyalják.

Vagy nézzük a városi rendőrkapitány, a tanácsnok, főjegyző és pénztáros fizetéseit, ezek mind alatta maradnak a vármegyei I. aljegyző és az árvaszéki ülnökök fizetésének. Az alsóbb rangú városi tisztviselők pedig, számvevő, ellenőr, aljegyző, fizetés dolgában még a közigazgatási kezelő személyzettel sem léphetnek egy sorba.

Nem kicsinyeljük mi a közigazgatási

tisztviselők hatáskörét és fizetésöknek a javítását sem irigyeljük tőlük, de azt talán minden kicsinylés nélkül teljes joggal állíthatjuk, hogy egy város, egy vármegyei központ polgármesterének az ügyköre bir olyan fontossággal, mint a minót a megyei közigazgatásnál a főjegyző, vagy az árvaszéki elnök hatáskörének tulajdoníthatunk. Maga a polgármesteri állás pedig előkelőség tekintetében már a dolog természeténél fogva nem állhat mögöttes az említett közigazgatási tisztviselők állásának. Ezenkívül a reprezentációval járó kötelességek olyan terheket hárítanak a város első tisztviselőjére, melyeket a polgármesteri állás javadalmazásánál lehetetlen számba nem venni.

Igy állván a dolog, a polgármesteri fizetést ma már kielégítő javadalmazásnak nem tarthatjuk, s hasonló következtetésre jutunk, ha a fentebbi egybevetés során említett városi tisztviselők állásait, a közigazgatási tisztviselők hivatalos teendőivel és kötelezettségeivel szembeállítjuk.

A fizetés emelésnek méltányos voltát a városi tisztviselőkre nézve mindezek folytán készséggel elismerjük, de már a mi a mozgalom időszerűségét és módját illeti, nem lehetünk a városi tisztviselőkkel egy véleményen. Rosszúl választották meg mozgalmukhoz az időpontot és a fizetésem-

A „NYITRAMEGYEI SZEMLE” TÁRCÁJA.

Két hét a transz-szibériai vasuton.

(Utí jegyzetek egy barátom naplójából.)

Közzli: **Reviczky Irma.**

— Szeptember 19-én, az északi vaspályán, többed magammal indultam el Bécsből. A gyermekekkel és másnemű hozzám tartozókkal — összesen 7 fő — Szibérián keresztül utaztunk a felkelő napnak országába, a szép virágos Japánba. Mert ez a legrövidebb út.

Az első utirészletet, Bécsből Moszkváig, 51 óra alatt robogtuk át. Moszkva az oroszok hajdani fővárosa egészen új volt előttem. Aranyozott kupolás templomával, Kreml gyönyörű városrészével mély benyomást gyakorolt rám. Azonban az ottani híres muzeum által egy cseppet sem valék elragadtatva. A mi nem is csoda. Mikor mi nálunk Európában sokkal nagyobb, sokkal szebb s érdekesebb muzeumok vannak. Megjegyzem, hogy ebben a muzeumban 1849-ből a legtöbb elkobozott, vagyis zsákmányul ejtett magyar zászló van elhelyezve. (Összesen 63. Szerk.)

Két dolog feltűnt nekem és lekötötte figyelmemet. Az első volt az utcák kövezete; amely

ökölnagyságu kövekből mozaikszerűen volt összeállítva. A ferasztó hosszú vasuti utazás után az ember bizonyára jobb sorsot érdemelne, minthogy egy félóra hosszát, ezen a kövezeten dőcögjön vele a kocsis a hotelig.

No de minden rossznak megvan a maga jó oldala is. A Teremtő ekkép bölcsen gondoskodott a szenvedő emberiségről is. — És már a következő nap, zuhogó esőben azt a tapasztalást tettem, hogy a járó-kelők egyik körül a másikra ugorva meglehetősen tiszta lábbelivel dicsekedhettek.

A másik dolog különös gondolatokat keltett bennem: mert délután nem mehettünk ki az utcára, amely katonaság által egészen el volt zárva. Ebben az utcában van a szent Synodusnak a nyomdája és ezt ostromolta vagy 2000 munkás, akik a könnynyomda céhhez tartoztak. És máris sikerült nekik a kaput fejszecsapások által betörni, mikor előjött a katonaság és a rendet helyreállította. De a következő reggelen egy lap sem jelent meg egész Moszkvában. Még pedig azért nem, hogy a zavargás hírére ne hozza.

Mert hát így van az a szent Oroszországban, Moszkvában, a cárok régi városában, ahol az ember minduntalan emberekkel találkozik, a kik nem egy, de három keresztet is vetnek egyszerre, mikor még csak 200 lépésnyi távolságban vannak

egy-egy csukott templomtól, kápolnától vagy pedig szent képtől.

Ugyan e napnak estéjén, midőn az ég kiderült és a napnak egy búcsusugara beragyogta az Üdvözítőtől nevezett templom remek arany kupoláját, mi is búcsut mondtunk Moszkvának. Szerda volt és szeptember 23-ika. Ekkor felszálltunk a nemzetközi szibériai vonatra, mely 15 nap alatt a Sárga-tenger partjára volt szállítandó. Ez az út se folyt le sans neves sensations. Az első már a következő reggelen előadta magát, az Uzlovaja állomáson. Tudniillik a kocsis, a melyen az elektromos apparátust elhelyezték, izzóvá lett, s így lekapcsolták és hátrahagyták. Ettől az időtől kezdve egészen Irkutsk-ig, tulajdonképen Baikalig, hét napon át nem volt villanyos világításunk. A fülkék és az étkezőben az egyes asztalok egy-egy szál milly gyertyával voltak kivilágítva; ami igen ridegen és szomoruan nézett ki. Istenem, milyen hosszúknak tűntek elő nekünk a már meglehetősen korán beköszöntő esték!

A mérnökök, a kik a transz-szibériai vasutat építették, különös apatikus kedélyvel bírhattak. Amit igazol azon körülmény, hogy létrehoztak egy vasutat, amely 8107 Werst hosszában (8642 kilom.) átszeli az ázsiai nagy szárazföldet anélkül, hogy egyetlenegy kiváló természeti

ésnek olyan módját célozzák, melyet elvi szempontból nem helyeselhetünk.

Köztudomású, hogy a súlyos terhek alatt nyögő városok attól az államsegélytől várják anyagi helyzetük javulását, melynek eszméje már hosszabb idő óta foglalkoztatja a kormányokat. Ez a segély abban állana, hogy az állam a fogyasztási adók egy részét a városoknak engedné át. A Tisza-kormány a viszonyok nyomása alatt felvette programjába a városoknak ily módon való felsegítését, s ezzel a városok régi kívánsága nagy lépéssel közelebb jutott a megvalósuláshoz. Ám ezt a fontos érdekét, melyért a városok közönsége országsszerte lelkesedik, háttérbe szorítja a tisztviselők mozgalma, mert bizonyos, hogy az állam egyszerre nem ad, de nem is adhat kétféle kedvezményt a városoknak: tisztviselői fizetésemelést és milliárdokat a fogyasztási adók jövedelméből.

Az egyik érdek háttérbe szorítja a másikat, és mivel a városok felsegítése már fel van véve a kormányprogramba, erkölcsi kötelességök lenne a városok tisztviselőinek minden olyan akciótól tartózkodni, mely a kormányprogram ezen pontjának a végrehajtását hosszabb időre elodázhajtja.

De elvi szempontból is kifogás alá esik a városi tisztviselők fizetésének állami hozzájárulással való rendezése. A városi autonomia már úgy is annyira összezsugorodott, hogy a legfontosabb ügyekben rendelkezési jogát önállóan nem gyakorolhatja, hanem csak a törvényhatóságoktól való függés viszonya szerint, ha most még az államtól is függésbe jönnek a városi szervezetek, akkor igazán minden tartalmat nélkülöző üres cím lesz az, a mit városi önkormányzatnak neveznek. Pedig a tisztviselői fizetéseknek állami hozzájárulással való rendezése függésbe hozza az államtól a tisztviselőket, a kikkel úgy, a hogy még a városi autonomia

rendelkezik, melynek ennél kiválóbb és értékebb joga már úgy sincs.

Hanem azért nem mondjuk mi, hogy a városi tisztviselők fizetésrendezése ad graecas calendas halasztassék. Jó módja van annak, hogy ez az ügy minden jogos érdek kielégítésével nyélbe ütessék. Tömerdek állami terhet viselnek a városok különféle címeken. Katonai épületeket emelnek és fentartanak, telkeket adnak állami építkezésekhez, tereket, utcákat köveznék ki ezen építkezések céljaira, a katonai beszállásolás költségeit fedezik stb.

Hát vegye át az állam és a katonai kincstár ezeket a terheket, melyek jog és igazság szerint megilletik, és akkor a városok a saját erejükből is képesek lesznek tisztviselőik fizetését rendezni. A megoldásnak ezen módjához semmivel több jó akarat nem kívántatik, mint a mennyit a közvetlen állami hozzájárulás feltételez és igényel.

Estély a vármegyei casinóban.

Már hetek óta ki volt adva a jelszó a farsangi eseményekben amúgy is gazdag évszakot még egy secessió stílusú összejövetellel, hegedűszóval vegyest zongorajátékkal, humoros felolvasással kapcsolatos táncsal és pedig oly táncsal megtoldani, mely szemet szívet gyönyörködtet, mely álmosszerűen áthelyez minket azon jobb és szebb korba, a melyben a magyar kacagánnyal a vállán, sástollas kalppal csengő pengő sarkantyusan üdvözölte és penderítette táncra a himes pártájú, ptykés gombu pruszlikos bogárszemű hajadont, és e mellett éhező kicsiny polgártársainknak is jutott az ingyentejből annyit, hogy általa testileg fejlesztve és megerősödve majdan a hazának derék tagjaivá válhassanak.

Már hetek óta szivdobogva fonták, szótték, varrták és himezték tündérújjak a tervezett estély programjának fő főtárgyát képező körmagyar tánchoz tisztán magyar öltözetek kellekeit, a piros babos bokátverő szoknyát, a cseresznye piros csipkés felgyürt ujjú pruszlikot, az erre művészi rajzokban és cífrázatokban vezetett arany sujtásokat, himezték el nem fáradó erélylyel a fejcsékek díszül szolgáló pártákat, melyeknek minden egyes zugát fehérleő gyöngyökkel, tündöklő ékkö-

vekkel, csillogó arany pillékel csodálatos leleményességgel árasztották el; mert bizony nagy sora volt a dolognak, midőn határozattá vált, hogy ápril 9-én táncolunk, vigadva az ingyentejre adakozva mulatunk.

A nyitrávármegyei casinó helyiségei szolgálták a multság színhelyét, a melybe a mulatni és fizetni vágyó közönség esti 9 órára adott magának találkat.

Kacagató adomáiról híressé vált költőnk és derék írónk nyitotta meg az estélyt humoros felolvasásával a „Csodagyerek”-kel könyekre fakasztó derűtségben tartva hálás hallgatóit. Ezt követte Filberger Vilmos remek hegedűjátéka, melyet dr. Kovács Ödön bravúrosan kísért zongorán; amily művészen hangzott el a hegedű hurjain Beriotnak „Fantaisie en scène de Ballet” című remeke, ép oly bájos és elragadó volt a legtökéletesebb pianókban tartott Giletnek „Loin de Bal”-ja.

Alig csendesült el a tapsvihár, midőn a kis színpadot alkotó pódiumra két ifjú hölgy Csillaghy Mária és Jeszenszky Margit kisasszonyok léptek, hogy Wolfner Pálnak „Modern leányok” című dialógjával mulattassák a közönséget; feladatukat kitűnően oldották meg úgy, hogy természetes könnyedséggel, kellő elevenséggel, de ahol kellett, sok modern leány unottságát mesterien utazó előadásukkal gyönyörködtettek. Volt is taps bőviben. No de már ekkor izgett mozgott a fiatal nemzedék, csengtek, pengtek a körmagyarban résztvevő táncosnők berregő sarkantyúi, mert alig várták már, hogy Sovánka lábuk alá huzza az andalgót és a bokázót; egy kettőre kikerültek a székek és mintegy varázsütésre terült el előttünk a táncsterem; most búsan szólalt meg Jäger Vilmos tárogatója sorakozásra szólítva az időközben egy külső terembe vonult az estély piece de resistance-át képező körmagyar ellejtésében résztvevő párokat, amire Hunyady induló hangjai mellett vonult be a 12 párból álló táncoshad és pedig a következő sorrendben:

Kubicza Miklósné Sebők Bélával (ez utóbbi fehér moiré diszmagyarban), Szécsy Valéria Orphanidesz főhadnagygyal, Kudlik Etta Gyürky Ferenczel (zöld diszmagyar), Munels Irén Farkas F. fhgy; Kudlik Márta Kenézy Zoltánnal (kék bársony diszmagyar), Nemák Fancsi Sille S. tiszt-helyettesel; Szántó Irén Bokros Ivánnal (ibolyaszín diszmagyar), Miklós Marianne Mihalik hadnaggyal, Petrikovics Vilma Kovács Bélával (piros diszmagyar); Ádám Jenny Barta hdgy; Rédeky Irén Sajgó hdgy; (vörös diszmagyar) és Csemniczky Margit Lelkes S. főhadnagygyal.

Festői látvány tárult a bámuló közönség

szépséggel is díszkedhetnek, de éppenséggel nem állítom, hogy itt-ott egy szebb tájkép nem bukkan fel a távolban, megtörve az ut unalmas egyformaságát. De ez oly ritka eset, hogy az ujjaimon lehetne megszámlálni. Nagyon győrecskén jut az embernek osztályrészül ez az élvezet. A festői képek pedig az Ural hegység lejtői, a Krasznajarszk völgye, a Baikaltól és hegység Kailar és Boukhatou között Mandzsuriában. Óriási sivatagot szel át a vasut. És a hegység a sivatag szelén, a vasuti vonal mindkét oldalán, a végtelenségbe elhúzódik.

Hiszem, hogy a mérnökök csupán azért szemeltek ki a síkság legnagyobb síkságát, vagyis a puszták pusztáját a vaspályának, hogy rövid idő alatt, megakarítva a nagyobb költséget, hamarosan készüljenek el vele. — Tényleg az egész vonalon egy alagút sincs.

Az Uralhegység lejtői mellett vasárnap virradóra (szeptember 26-án) körül robogtunk. Itt már havat láttunk. A Wolgát sajnos nem láttuk, mivel éjszaka keltünk át rajta. Egy szép látványt nyújtott a tó Zlatoust mellett hóborította partjaival. Mégis jobb szerettem volna a tájképet zöld, nyári mezben látni. Mihamar elértük Cseljabinszk városát, Ázsia határát. Ezentul merre csak a szem látott, ismét csak sivatag. Azonban sűrűn jöttek szép erdőségek és községek is, melyeknek házai ép úgy mint az egész vonalon az álló-

más épületek is, kizárólag csak fából valának építve.

Feltűnt nekem a sok gabonakazal, melyek mind kétszeresen, sőt sokszor háromszorosan körítik a falukat. És messziről aransárga színük rikítóan eltér a régi fa házikók szegényes, fekete színétől.

Szeptember 29-én, midőn Petropawlovszk-ot Omszk-ot az Irtisch folyón, Thouline, Taiga-t és Bogotol-t hátra hagytuk, Krasnojarszk-ba érkezünk. Ez egy kis város, a mely nem igen magas hegyek közt fekszik, a Yenissei folyó partján. Egy keskeny vasuti hidon át robog a vonat a tulsó partra valamint Olgniuskia, Taichete, Nijaicordinsk és Toulenne-en át Zimára. A hol minden emberi számításán kívül ott kellett hagynunk a nemzetközi vasutat és a további 13 órát Irkutsk-ig, vagyis 15 órát Baikal-ig egy orosz segéd-vonaton voltunk kénytelenek megtenni. Mint a héringek a hordóban, úgy össze voltunk préselve a vasuti kocsikban.

Szeptember 30-án este berobogtunk a zima-i állomásra. Mint mondám, 15 órányi távolságban voltunk a Baikal-tól. A szibériai vonatnak a fele utja az körülbelül, ahol áthaladva a tavon a nemzetközi vasutat orosz express vonattal kellett volna felcserélnünk.

— Lefeküdtünk a szűk ágyakba, családom mély álomba merült. Csak én vettem észre, hogy

a vonatunk nem mozdul meg a helyéről. A gőzös nagyokat sipolt. A vasuti szolgálk eszeveszetten ide-oda futkostak és lármáztak ez alatt, a mi mind felkeltette érdeklődésemet; úgy hogy kibujtam, az ágyamból, felöltözököttem és a folyosóra kilépve megtudtam, hogy egy vonat 5 Werst-nyi távolságban mi tőlünk kisiklott, és hogy e mellett 25 ember megsértült és három meghalt. Megnyugtattak és azt mondták, hogy reggel 8 óráig az állomáson kell vesztegelnünk, azután pedig a szerencsétlenség színhelyére megyünk.

Ennek tulsó oldalán egy orosz kirándulási vonatra szállunk, amely bennünket a Baikalhoz viszen. Egyszersmind kilátásba helyezték nekünk, hogy alighanem lekésünk az orosz express vonatról és kénytelenek leszünk e szerint három napig Irkutskban, a legközelebbi vonatra várni. Egyelőre azonban azt tanácsolták, hogy nyugodtan aludjunk tovább. Bal sejtelem nem gyötört, azért vissza feküdtem az ágyamba. Mikor hirtelen 3 órakor reggel valamennyi hálófülke ajtaján kocogtak és tudunkra adták, hogy fél óra mulva elme gyünk. Valamennyien keljünk fel és csomagoljunk be a holmikat, hogy mire 4 óra lesz felszállhassunk az orosz vonatra.

Lesujtólag hatott ráuk ez a hír. Még nagy tüzvész alkalmával, éjnek idején se uralkodhatik nagyobb zavar, mint a vonaton honolt. Megjegy-

el: a hölgyek gyönyörű magyar ruhában pártával fejükön és sarkantyús arany rojtos cipőben lépkedtek deli lovagjaik oldalán.

Örömpesve legeltettük szemünket e dőlő párokon, szinte beleképzeltük magunkat a régi boldogabb magyar időkbe. Hát meg mikor elkezdtek e bájos tüzes magyar táncot! Bizony nem egy nézőnek elérzékenyült a szíve visszagondolva a multakra, összehasonlítva a régi magyar nemzedéket a maival, a mult dáiáit a jelen sok unott divatbábjával.

El nem vitatható nagy érdeme van e szép táncnak színrehozatalában a főispánné Thuróczy Vilmosné Ő Méltóságának; mert az ő kezdeményezésére tanultak be a körmagyart. A tanítást és rendezést Geczó Aladár főhadnagy úr végezte, akinek fáradságot nem ismerő lelkes tanításáért tanítványai nagy hála van kötelezve, viszont kétségtelen, hogy a fényes sikerrel ő is meg lehetett elégedve.

Nagy és előkelő közönség volt jelen. A nevezett hölgyeken kívül még a következők vettek részt az estélyen: Thuróczy Vilmosné, dr. Thuróczy Károlyné, Lóskay Gáborné, Ádám Dezsőné, Ádám Endréné, Csillaghy Györgyné, Csemuczy Gézané, Flesch Józsefné, Jeszenszky Istvánné, özv. Kopesányi Nándorné, Kostyal Miklósné, Kovács Ödönne, Majthényi Gézané, Petrikovics Mátyásné, Sebeők Antalné, Schultheisz Emilné, Szécsy Ferencné, Szulyovszky Gusztávné és Tombor Kornélné.

Az estély tiszta jövedelme 190 korona, mely a nyitrai ingyentej javára fordítottatik.

Felülfizettek: dr. Szulyovszky Dezső 17 k., Thuróczy Vilmos 14 k., Schultheisz Emily 14 k., Lóskay Gábor 10 k., dr. Rudnay Sándor 10 kor., Pongrácz Kálmán 10 k., Szécsy Ferenc 10 kor., Tombor Kornél 10 kor., Sándor Géza 7 k., Tanarky Béla 5 k., Thuróczy Károly 5 k., Kostyal Miklós 4 k., Sebeők Antal 4 kor., Kudlik Vilmos 2 kor., Szántó Jakab 2 k., Zmertych Iván, Párniczky Jenő 1—1 koronát.

Ujdonságok.

Egyházmegyei hír. Májor Endre kiszuceza-ujhelyi káplán megkapta a vallásalap kegyuraságához tartozó felső-vadicsói plebániát. — Belik Mihály f. vadicsói ideigl. adminisztrátor segédlelkésznek küldetett.

Áthelyezés. Kányai V. városunk szülöttje, N.-Szombatról a somorjai kir. járásbíróvághoz telekényvi betétszerkesztő irnoknak lón áthelyezve.

Eljegyzés. Ifj. Orel Géza, fővárosi tanító, képesített polgári iskolai és tanító-képezdei tanár eljegyezte Metzger Mariskát, Nyitrán. — Bozzay Zoltán Budapesten eljegyezte dr. Pechány Adolf budapesti főreáliskolai tanár kedves leányát, Erzsike kisasszonyt. — Dr. Link József városunk

szülötte, jegyet váltott Stóssel Ignác Liptó-priblinai kereskedő leányával, Ilonával.

Honvédségi hírek. Felső-őrri Benedek Andor altábornagy, a pozsonyi IV. honvéd kerület parancsnoka f. hó 12-én az esti vonattal városunkba érkezett az itt állomásozó 14. honvéd gyalogezred megszámolása végett. A szemle három napot vett igénybe. Folyó hó 13-án hargyakorlat volt Zsére és Csitar között; délután pedig at laktanyá szemlélt meg ő nagyméltósága, azután a legénység tornaszását, majd a tiszt urak vivó gyakorlatát. Délben bajtársias ebéd volt a tiszt étkezőben a magas előjáró tiszteletére. Csütörtökön délelőtt a gyakorló terepen a löcsárókban s a honvéd csapat-kórházban volt szemle; pénteken pedig a helybeli vasuti állomáson s a szomszédos Akasztófa-hegyen volt a tiszt urakkal harcászati gyakorlat. Ennek befejeztével ő nagyméltósága az összes látottak felett dicséret elismerésének adott kifejezést és péntek délutáni vonattal elhagyta városunkat.

Két hét a transz-szibériai vasúton című tárcánkra külön is felhívjuk a t. olvasók figyelmét. E vasut most napiranden van, és óriási feladatok megoldása vár reá. Naponkint olvasunk egyes részleteket ezen feladatokról, most tárcánkban általános képet nyújt róla egy előkelő magas állású uri ember, ki a mult év őszén megtette az óriási utat, melyhez képest az Egyesült Államok Pacific-vasutja csak vicinalisnak mondható. — A napkeleti író inkább magával foglalkozik, mint a külső dolgokkal, de ez megoldást talál azon körülményben, a mit külön hangsúlyoz a szerző, hogy a vasutól úgyszólván minden nevezetesebb látni való távol fekszik, az utas kénytelen saját lelki világába szállni és a robogó kocsiban közlekedési akadályokkal megküzdni, melyek annál jobban érdeklik az olvasót minél kevésbé kell rajtuk átésnie.

Gvadányi Józsefnek síremléke. A lapokban fölmerült azon hír folytán, mely szerint gr. Gvadányi Józsefnek, a „Peleskei Notárius” szerzőjének sírhalmát egyáltalán semmiféle sírkő sem jelzi. Mérey Lajos volt orsz. gyűl. képviselő, Nyitramegye közgyűléséhez a következő indítványt nyújtotta be:

„Mondja ki a tek. közgyűlés, hogy gr. Gvadányi József magyar író sírhalmára, a robói temetőben, megfelelően díszes síremléket helyeztet. Ennek költségeit közadakozás útján szerzi be, s önmaga 100 koronával járul hozzájuk. A gyűjtések eszközésével, a síremlék beszerzésével, és a felállítási ünnepély rendezésével egy 25 tagú bizottságot biz meg, mely a szenici „Műkedvelők köre” mint az ügynek kezdeményezőjével együttesen jár el.

A törvényhatósági közgyűlés a síremlék ünnepélyes felállításánál ugyanazon küldöttség által képviselteti magát.”

Nem kételkedünk abban, hogy Nyitramegye közgyűlése ezen hazafias indítványt egyhangulag teszi magáévá, s így a jeles magyar író sírhalmát méltó emlékkő fogja díszíteni!

Uzsorairtás Trencsén megyében. Nagy rémületet keltett legújabbán Zsolnán az illető körökben,

mikor híre terjedt annak, hogy a gazdag Grósz Benőnek a házat és lisztboltját négy szál csendőr szállotta meg a trencsényi ügyészségtől nyert utasítás folytán. Óriási feltűnést okozott az egész városban a tekintélyes lisztkereskedő háza tájékán az egész napon át silybakoló csendőrség; de még nagyobb lett a rémület, mikor szájról-szájra járn kezdett a híre annak, hogy a gazdag zsidó szekrényeiben a házkutatást végző csendőrmeister olyan váltókat talált, melyek reá nézve a legnagyobb mérvben kompromittáltak és a hivatalból üldözendő uszorának a gyanuját borítják a környékbeli szegény tót néppel nagy financiaiis összeköttetésben álló izraeli polgártársra. Több száza menő váltóról beszélnek, amelyek horribilis összeget képviselnek és a melyek eskomptálása esetén egyszerre egész falvak koldusbotot vehettek volna s mehettek volna a „Cunard Line” zsolnai képviselőjének Grün Arminnak a kegyelméből Amerikába. Gross dúsgazdag kereskedő e hó 14-én kizárták a zsolnai kaszinóból, habár ő megelőzni akarván ezt kilépett, de kilépését a választmány nem fogadta el. Ez a kigolyozás szenzációt keltett. Brichta Mór bellai, azelőtt zsolnai lakos személyében már hurokra került és most van készülőben ellene a valóságos monstre-uszorapör, melyben körülbelül csak 118 tanut fognak majd kihallgatni. A zsolnaiak most nagyon kíváncsiak, vajjon Brichta után nem fog-e Grósz is önkénytelen tisztelgésre jelentkezni a trencsényi ügyészség előtt. — Egy harmadik zsolnai polgártárs, Stein Mór, már huzamosabb ideje szintén önkénytelen szállást kapott a trencsényi megyeház valamelyik szűk cellájában, hogy elmélkedjék a dr. Pollák Mór zsolnai izraelita ügyvéd házában történt és nem a rendes úton-módon véghez vitt éjjeli látogatás fölött, a mely látogatás rágyát az ügyvéd úr szekrény lakatai képezték. — Egy másik zsolnai polgártárs, a fentemlített Grün Armin, azelőtt kőporubai bérlő, hét napi fogságra lett ítélve a trencsényi kir. törvényszék által, mert — mint a V. L. írja — elidegenítést követett el az által, hogy bíróság lefoglalt gazdasági eszközeit utódjának eladta. Ez az ur annak idején, mint nagy hazafias kortes tünt ki és a predméri káplánnak azzal kedveskedett, hogy szép revolverét mutogatta neki, nem nagyon udvarias köszöntés kíséretében és a káplán urat a csendőrség figyelmébe ajánlotta, nem minden eredmény nélkül. Ugyanezt a Grün urat szemelték ki arra, hogy az Amerikába pályáznai öhajtok kiszípolozott trencsényi megyeieknek, mint kivándorlási ügynök s adjon szíves utbaigazítást arra nézve, hogy a Cunard Line hajóit hogyan és hol lehet megtalálni. Az lesz a legszebb, ha a kivándorlási ügynök úr, föltéve, hogy fölbebbezése nem nyer kedvező elintézt, maga kénytelen lesz hét napi kivándorlást, vagy jobban mondva bevándorlást elvállalni a Cunard Line-tól utalványozni szokott tantiemek nélkül.

Kisorsolt esküdtek. A folyó év május 1-ével kezdődő esküdtszéki ülésszakra a következő esküdtek vannak kisorsolva: Elbogen Izidor fűszerkereskedő Nyitra, Drexler Alajos kereskedő Érsekújvár, Druga József ügyvéd Érsekújvár, Fingerhut János földbirtokos A. Elefánth, Dezső Dezső gazdatiszt Ujlak, D. Denes Zsigmond ügyvéd N.-Tapolcsány, Bárány Lajos gazdatiszt Csápor, Szlamka Gusztáv takarékp. könyvelő N.-Tapolcsány, Kendelka Géza gazdatiszt, Felső Atrak, Erdeős Ákos könyvelő Nyitra, Erdélyi Károly gazdatiszt Komjáth, Boróczy László tiszttartó Moconok, Glega Rezső könyvelő Nagy-Bossány, Zelinka János molnár Vajk, Zhorella Gyula nyomdatulajdonos Nagy-Tapolcsány, Bobok Mihály magánzó Vagujhely, Ribanicz Jakab magánzó Pöstyén, Spanyol Lajos hentes Nyitra, Verő Zsigmond földbirtokos Nyitra, báró Friesenhof Gergely földbirtokos Ó-Szeplak Goldstein Bernát földbirtokos A. Elefánth, Kratochvilla Aurél könyvelő Érsekújvár, Pachmann Lajos erdész Tőkés-Ujfalu, Genersich Sándor főerdész Nagy-Kolos, Czadra János vendéglős Miava, Pacsu István föld-

Itt azt a kellemes hírt vettük, hogy az orosz express vonat, melynek már két órákor délután kellett volna indulnia, ráuk várakozott másnap reggelig. Tehát haladéktalanul tovább utaztunk és éjjel után két órákor érkezünk a Baikal tóhoz, melyen egy Angara nevű orosz gőzhajón viharban átkeltünk. Ez alatt többen tengeri betegségbe estek.

Reggel 6 órákor (október 2-án) értük el a tó tulsó partját. Ez volt a második éjszaka, melyet vasuti balesetnek aldozatul kellett hoznunk.

Sajnos, hogy az előbbeni éj szemünk előtt eltakarta a Baikal tó környékét, amelyet máskülönben nappal látnunk kellett volna és a melyről azt állítják, hogy páratlan természeti szépség.

— Tehát vigan haladtunk tovább Missovaiából Csitan és Mandzsurián át a névleges határpont felé Khailarba, mely Oroszország és Kína közt fekszik. Innét a vonat cikcokban felmászik a magas Khingan hegyre, hogy azután a tulsó oldalon fekvő völgykatlanba legördüljön. Midőn a legfelsőbb pontra felértünk, azt mondották nekünk, hogy gyalog is megtehetjük az utat lefelé és ott alant várjuk be a vonatot. A völgy sarkához érve ismét felszálltunk a vonatra. Későbbi utasok ebben az érdekes intermezzóban nem fognak többé részesülni, mert már megkezdtek az alagutat.

— (Vége következik.) —

zendő, hogy nem volt elektromos világításunk és a sötétben botorkáltunk. A fülkékben égett ugyan egy-egy árva gyertyaszál, azonban a folyosókon teljes sötétség volt! A gyermekek kiabáltak, a folyosók szűknek bizonyultak; oly nagy volt ott a tolongás. A szétszórt holmi csomagolásáról szó sem lehetett. Csak úgy bedobáltak mindent a takarókba, lepedőkbe és a négy csücskenél fogva mindent batyuba kötve. Reggel 4 órákor tényleg értünk a kisiklott vonat helyére, melynek roncsai a pályatestet elfődték.

Koromsötét éj volt. A hó arasznyira betakarta a földet. A vasuti töltés igen magas volt. Rendes módon nem lehetett volna lejutni. Erre még gondolni se volt szabad. Azért is először a podgyaszt legurították, azután a gyermekeket ledobták, kiket a töltés alatt sorfalat álló fekete alakok felfogtak. Végére mi felnőttek repültünk a feltárt karokba. Ezek pedig a szibériai száműzöttek voltak, kik felfogtak bennünket. Rabok, kik erős katonai fedezet alatt, szabadítóink lettek ebben a veszedelemben, mely környezett. Hála a katonai őrségnek teljes biztonságban éreztük magunkat. Ez pedig mind korom sötét éjszaka történt, melybe csak néhány olajlámpa vetett valamelyes fényt.

Ezután keresztül-kasul, hóborította mezőkön át cammogtunk. És ismét csak egy mély árok elé értünk, mely előtt közvetlen, egy nagyon magas

töltés volt. Itt ismétlődött ugyanazon jelenet, a mely, midőn ott hagytuk az internacionális vonatot, annyira mulattatott bennünket. Csakhogy ez egyszer en sens inverse. A rabok t. i. magasan a levegőbe emelték az embert, s addig lóbálták, miglen az illető a kocsis alsó lépcsőjére rátalált, és egy erős lökéstől, melyet a hátába kapott, a kocsis belsejébe beryült. A nagyok után következtek a gyermekek és végre a podgyász. A hölgyek e borzalmas expeditió alatt valóban csodálatra méltó hősiességet tanusítottak.

Sajnos, hogy a nemzetközi vonaton senki sem kínálta meg az utasokat egy csésze forró theával. E csekély figyelem kivált a gyermekeknek, kik nagy számban voltak képviselve, jól esett volna. Szerencse, hogy előrelátó voltam és Moszkvában jól elláttam magam élelmi szerrel. (sonkával, piskótával, csokoládéval stb.) No de hálát is adtam az égnek, hogy e bevásárlásokat megtettem. Mert csak délután 2 órákor érkezünk végre valahára egy állomásra, ahol kielégítő buffet volt, egy hogy az utasok nagyobb része 11 óra hosszat eledel nélkül kénytelen volt sanylódni.

A legkényelmetlenebb viszonyok közt az orosz kéjvonatban, mint a beszózt halakat úgy összepréselték bennünket egymással, a podgyászonkunk ülünk — s így értünk 11 órákor este Irkutzk-ba.

4
birtokos Nagy-Tapolcsány, dr. Spitzer Gyula ügyvéd Nagy-Tapolcsány. Neubaur Sándor sörgyáros Vágújhely, Katkin István malomtulajdonos Alsó-Köröskény, Antalik József kertész Ersekujvár, Póttagok: (Valamennyien Nyitráról) Bacsa István hentes, Freisberger Victor fűszerkereskedő, Könyig Lipót divatárú kereskedő, Frankl Zsigmond bútorkereskedő, Leszner Zsigmond szállító, Ruscsák Aladar fűszerkereskedő, Saffar József betegsegélyező penztárnok, Plochmann Gyula sörházi igazgató, Raskó Timót bankigazgató, Reidner Ferenc földbirtokos.

Az első szent áldozás. Az irgalmas nővérek templomában múlt vasárnap 308 gyermek járult az első szent áldozáshoz. A leánykák fehér ruhában, koszorus fátolylyal fejükön, a fiúk ünnepi díszben siettek a templomba s mind-egyiknek arcán mély áhitat és elő hit tükröződött. Az ártatlanok és tisztaszívűek melyen megható ünnepélye volt ez. A templom színlígt megtelet dacára a kedvezőtlen időnek. Az ártatlanok ünnepében osztozni akart mindenki. Maga a főpásztor végezte ezt a szertartást. Dacára magas korának és két óránál tovább tartó szertartás fáradságainak személyesen jött le, szívhez szólóan buzdította a kicsinyeket és maga nyújtotta nekik miseje közben az Ur szent testét. Ősz püspökünknek szelíd alakja, jóságos szavai és vele szemben az áhitattal figyelő kedves apróságok, kik mint égi angyalok vették körül a virágokkal díszített oltárt, oly magasztos képet nyújtottak, hogy minden érző szív könnyekig meg volt indulva. A szent mise után a püspök ur megvendégelte az ő kis vendégeit. A leánykák a nagy óvodában, a fiúk az elemi osztályokban kaptak reggelit, és egy könyvecskét és szent képet a nagy nap emlékére. Halájukat és köszönetüket egy kedves kis leány Kertész postafőtisztnek gyermeke köszönte meg gyönyörű és megható szavakkal, kérve a kegyes Mindenhatót, hogy főpásztorunkat még sokáig tartsa meg számunkra, amihez mindnyájan szívvel csatlakozunk.

Választók összeírása. Nyitra-Rudnón e hó 12-én megejtett 1905. évre szóló választói névjegyzékek kiigazításának eredménye a következő. A választók száma 1905. évre: Kosztolnalfalu 19, Dízsin 21, Dobrocsa 7, Nevidzén 28, Szecs 40, a kosztolnalfalui plébániában 116. A Rudnóban: Nyitra-Rudnó 17, Terstyénfalu 14, Rudnó-Lehota 27, Lestyén 27, Lomnic 21, a rudnói plébániában összesen: 106. Mindkét plébániában: 222. Oly szám ez, mely mindenkit kielégíthet. Reklamációk alig lesznek. Az összeíró külödttség Knogler Gusztáv elnökkel igen tapintatosan járt el, mit szívesen konstatálunk s elismerünk.

Az érsekujvári kath. kör megnyitása, mely mára volt tervezve, bizonyos hatósági okvetetlenkedések miatt elhalasztva lón. Várjuk a felsőbb hatóságok jogorvosló intézkedését és addig felfüggesztjük íteletünket.

Sorozás Nyitramegyében. A múlt hó végén és á folyó hó elején eszközölt sorozás eredménye a főbb vonásokban a következő: Szakolca (város). Felhivatott 133, besoroztatott 18, póttartalékba 6, fegyverképtelen 25, távolmaradt 33. Szakolcai járás. Felhivatott 884, besoroztatott 74, póttartalékba 47, fegyverképtelen 166, távol maradt 334. (Itt érezhető, a kivándorlás, több mint 37% hiányzik!) Privigyei járás. Felhivatott 1015, besoroztatott 222, póttartalékba 56, fegyverképtelen 121, távol maradt 226. Zsámbokréthi járás. Felhivatott 418, besoroztatott 74, póttartalékba 29, fegyverképtelen 66, távol maradt 94.

A tormosi tűzkárosultaknak, mint lapunk máshelyén olvasható Tormos szomszéd községünk munkaszerető, józan népe egy szerencsétlenség folytán hajléktalan lett. Nyitra város humanus érzelmű közönségéhez és lapunk jószerű olvasóihoz fordulunk, hogy e derék, szorgalmas embereket fillérekkel szerencsétlenségükben támogatni kegyeskedjenek. Bármí csekély adományt is szívesen fogadunk és lapunk hasábjain nyugtazunk. Az adományokat Glosz Lipót, h. plébános urnak szolgáltatjuk be, ki azokat egyet-értve Majthenyi Géza főszolgabíró urral, fogja a kárvalottak között kiosztani. Habár az adomány még oly csekély volna, megszorodik az és a sajátokon jelentékenyen segít, ha sokan vesznek részt benne. Még egyszer a nemesszívű emberbarátokhoz fordulva a magunk részéről a gyűjtest megnyitjuk: dr. Tóth János 10 kor.

Vörös kakas. A tőszomszédágunkban lévő Tormos községben folyó április hó 13-án esti 10 órakor tűz ütött ki, mely rövid egy óra alatt tiz lakóházat s ezek gazdasági épületeit borította lángba. A veszedelmes elem pusztításaival szem-

ben a község lakói tehetetlenek voltak, — mert a dühöngő szél folytán a házak szalma-tetőzete menthetetlenül a lángok martalékává lett. — A tűz okozta kár igen jelentékeny, mert a károsultak csak a marháikat menthették meg a gyorsan terjedő tűz elől. Az élelmiszer, baromfi, sertés s egyéb házi állat legnagyobb részét mind elpusztult. Egy munkás, ki holmija megmentésén fáradozott, súlyos égési sebeket szenvedett; emberéletben azonban nem esett kár. — A tűz keletkezésének oka gyújtogatás volt. A gyanu egy parasztleányre irányul, akit a községi bíró garázdalkodásai miatt kitiltott a faluból, s e miatt bosszúságában a tűz- esetet megelőzőleg — a lakosság állítása szerint — fenyegetőzött is, hogy majd visszaemlékezik reá Tormos község. — Midőn ezen tüzesetről leszá-molunk, nem mulaszthatjuk el városunk derék tűzoltóságának s különösen Rouchetti Oszkár tű-oltó parancsnoknak buzgó fáradozásait méltá-nyolni, mert csak nekik köszönhető, hogy a pusztító orkán tovaerjedését megakadályozták s megmen- tettek a községet egy végzetes pusztulástól.

A nagytapolcsányi szeszcsempés- zés. Nagy-Tapolcsányból jelentik lapunknak, hogy dacára a mély hallgatásnak, melyet ez ügy- ben a nyitrai sajtó tanusít, a vizsgálat újabb irányba tereltetett. Mult szombaton ugyanis megjelent Budapestről a miniszterium megbízásá- ból Dobokay pénzügyminiszteri osztálytanácsos magával hozván Nyitráról Kubinszky Károly pénzügyi titkárt és szemügyre vettek a Münster tapolcsányi pénzügyi főbiztos által eddig felfede- zett anyagot. A felmerült adatok oly terhetők voltak, hogy Dobokay osztálytanácsos Münster főbiztosot azonnal felmentette minden külső szol- gálatról és odautasította, hogy összes figyelmét a szeszfinomító eddigi üzemeinek kiderítésére for- dítsa. — Ezzel kapcsolatosan kiemeljük, hogy nagyszombati tudósítónk szerint Nagyszombatban is hasonló vizsgálatot indítottak Wertheimer Sándor szeszfinomítója ellen ki ügylátszik szintén megirigyelte a tapolcsányi kollega üzletét.

A Nyitramegyei Gazd. Egyesület folyó évi április hó 22-én d. e. 10 órakor a vá- rosház nagy termében rendkívüli közgyűlést tart. Tanácskozási tárgyak: Miniszteri leiratok előter- jesztése. A Nyitravölgyi Gazdasági Egyesülettel való fuzió ügyében jelentés és végleges határozat. 1903. évi zárszámadások előterjesztése és letár- gyalása. Jelentés a választmány időközi tevékeny- ségéről.

Közönség köréből.

A „Nyitrai Hírlap” azon állítása, mintha én a Nyitrai Takarékpénztár felügyelő-bizottsági tag- ságról azért váltam volna ki, mert ott szabály- talanságokat észleltem, nem felel meg a valóság- nak, miután én csupán azért mondtam le a felügyelő-bizottsági tagságról, mert a szeredi fiók felülvizsgálása terheire vált, igazgatósági tagsá- got pedig azért nem akartam elvállalni, mert egyéb teendőim nem engedik hogy az intézetnek annyi időt szenteljek, amennyit egy igazgatósági tagtól igényelni lehet.

Bármely egyéb kombináció minden alapot nélkülöz.

Huszár István, s. k.

Irodalom.

Acsády története.

XX.

(Mária Terézia társadalmi és állami politikája Magyarországon. Ráfogás, hogy az országot elnémetesíteni, vagy mint egyszerű tartományt Ausztriába bekebelezni akarta volna. Tisztelte a magyar korona önállóságát és a magyar nemzet iránt való hálás szeretetének, melyet élete végeig hangoztatott, megfelelek tettei.)

Lássuk Acsády téves állításait közelebbről. Mária Terézia — úgymond — Magyarországot politikailag egyszerű tartománynak tekintette, vala- mint a tervszerű németesítéssel akarta népet sajátos nemzeti egyéniségeiből kivetkőztetni. Mi- után pedig, ugyancsak Acsády előadása szerint hazatellenes terve sikerült, M. Teréziában a rossz- akarat nemzetünk irányában, a magyar nemes- ségben pedig a férfiatlan lemondás el nem ta- gadható.

Kezdjük az utóbbin, az ú. n. németesítésen. Kétségtelen, hogy a magyar társadalom M. Teré- zia alatt nagy változáson ment keresztül, olyanon, mely nemzeti fejlődésünket megakasztani látszott. De csak látszott, a valóságban más történt. Hogy mi? azt gyönyörűen megmagyarázta Beöthy Zsolt. Ha ezt végig hallgatjuk, a fennebbi nem kis je- lentőségű vádat mind a királynét, mind pedig a nemességet illetőleg elejteni vagyunk kénytelenek.

A régi magyar életmódnak a változása je- lentékeny részben — ez Beöthynek a fejtege- tése — valóban a királynétől indult ki; de e törekvésében csak jóakarata nyilatkozott, egy- részt hogy a magyarokat részeseivé tegye oly kitüntetéseknek és méltóságoknak, melyektől előbb távol tartattak s melyekben a fejedelem kegye nyilatkozott; másrészt hogy az egész magyar éle- tet elszigeteltségének és elmaradottságának dur- vabb viszonyaiból az európai műveltség formái közé segítse.

Erre pedig Magyarországon valóban szükség volt s a királyné mindent elkövetett, hogy azt végre is hajtsa. Nem politikai célzatosságból tette, de a nemzet iránt való jó indulatból. Új műve- lődést akart nálunk teremteni, fogékonyságot éb- reszteni amaz új eszmék iránt, melyekért ember- szerető szíve lelkesedett és ama nemesebb társa- dalmi formák iránt, melyek közt az egész művelt világ mozgott. Lerontani igyekezett a választó- falat, mely elkülönített bennünket Európától.

A katonai, polgári és udvari méltóságokat, hivatalokat, címeket mindjárt uralkodása kezdetén bőven osztogatta a magyar főuraknak. Kicsalta őket ősi fészkeikből s birodalmi fővárosába edes- gette. Elősegítette a magyar és német arisztokra- tia érintkezését, sőt összeházasodását is. Volt gondja rá, hogy az udvari élet és a fejedelmi kegy vonzóereje állandó maradjon.

De nem feledkezett meg a középnemességről sem. Lelőtelezésére felelevenítette a királyi udvar- nokok régi intézményét, e célból alapította a nemesi testőrséget és a Tereziánomot. A gárda rendszeren 120 ifjúból állott, de számuk százra is emelkedett, kik öt-hat évi udvari szolgálat után másoknak engedtek helyet. A Favoritepa- lotában évenként 50—60 magyar nemes fiu ne- veltetett. Mindezek hazatérve az új szellem kép- viselői és terjesztői lettek.

Ily sok módon s ilyen különböző utakon szí- várogván be az idegen, míveltebb erkölcsök és szokások, gondolkodásmód és kedvtelések, a ma- gyar nemesi osztály nagy részének életmódja aránylag rövid idő alatt átalakult. S valóban itt volt már az ideje, hogy ez így történjen. Miben állott ugyanis az az akkori magyar életmód? A régi magyar nemes fegyveresei közt lakott, ágyuk- kal felszerelt váraiban vagy jobbágyaitól körül- vett udvarházaiban. Apai módjára élt. Mívelte földjét, már ahogy mívelte, igazságot szolgáltatott jobbágyai közt s olykor be-beránduit világot látni a vármegyei gyűlésre. (Bessenyei a Pontyijában híven öröktette meg tipikus alakját!) Életmódja meglehetősen nyers és szellemtelen volt. Az új világ eszméi nem igen hatoltak el kastélyáig, de nem is érdekelték. Agarai és kopói közt a vadá- szat örömeiben érezte magát legjobban s könyv- tár helyett fegyvergyűjteményben büszkélkedett. Erős, sokszor igen mosdatlan tréfák voltak az eleme. Szívesen vendégeskedett s szomszédjai, atyjafiai sűrűn sereglettek össze nála, sokszor hetekig tartó lakomákra. E lakomák magyarok voltak. Mindenből bőven: ez volt a főszabály. Hust adott a gulya, kenyeret a telek, bort és gyümölcsöt a szőlő, a horvát kalmár hozott borsot, a tot sáfrányt. Maria Terézia ezt a szokás, egy- szerű világot igyekezett kiszélesíteni; hatására francia és németes szokások, életmód, divat és öltözet keveredtek a magyar közé.

Változás történt a nyelvben is. A magyar nyelv is tényleg jó részben idegennek engedett helyet. (Ez azonban jobbára a főnemességre ér- tendő; mivel a Rákóczy-kor után fennmaradt 2/3 milliónyi nemzet nagy részében már azelőtt polyg- lott volt, a III. Károly teleptései folytán beköl- tözött jövevények meg egyáltalán idegenek vol- tak.) De ez a nyelvcsere is a körülmények közt természetesnek, sőt majdnem kikerülhetetlennek tekintendő. A magyar nyelv ugyanis csak úgy szolgálhatott volna az új eszmék tolmácsául, ha az új művelődés lassabban meg végbe, amennyi- ben a behatoló új eszmékkel együttesen fejleszti ki a nyelvnek megfelelő szóbőségét és hajlékony- ságát is. Csakhogy a nyugati kultúra rögtön hó- díftott, aminek folytán közte és nyelvünk között egyszerre nagy űr támadt. Nyelvünk nem ren- delkezett megfelelő számú szavakkal, kifejezés- módokkal amannak tolmácsolására. Így aztán elő- kelőnk kénytelenek voltak vele, hogy a nyugati kulturát annak nyelvén sajátítsák el, amit más- különben az udvari emberekkel való érintkezés is elkerülhetetlenül tett. Felsőszázad alatt idegen nyelvek jöttek forgalomba, a közéletben meg a latin lett uralkodóva, amelynek nálunk különben nem hiányoztak nemzeti tradíciói. Ugyanezen idő- ben kezdtek a vagyonosabb nemesek és főurak faluikról városokba költözni és kastélyokat épí-

teni. A szalonok és boudoirok első utáztatai is megszületnek.

S ez az, t. i. a régi magyar életmód és nyelv ezen beállott gyöngülése, amit vádként szokás M. Terézia ellen felhozni s mai szóval németesítésnek nevezni. Pedig alig lehet a történeti szempont méltatlan mellőzésének szembeszökőbb példája enélkül — fejtegeti tovább Beöthy. M. Terézia csak kora szellemének volt képviselője. Ő nem ismerte, annál kevésbé érezhette, hogy a nemzeti létnek a nyelv a leghatalmasabb tényezője. (Akkor egyáltalán nem ismerték a nyelvet ezt a jelentőségét!) Abban a kozmopolita szellemben élt, mely a nemzeteket inkább csak politikai, mint nyelvi fogalmaknak tekintette. A nemzetiség eszméje, mai értelemben, akkor ismeretlen volt, úgy a németé, mint a magyaré. A bécsi udvar sem volt német, mint nem volt a berlini, drezdai sem. Nyugot-európai udvar volt, ami akkor körülbelül annyit jelentett, hogy: francia. III. Károly udvarában még a spanyol és olasz nyelvek uralkodtak, utóbb a francia emelkedett túlsúlyra. A királyné neveltetése is ez idegen szellemben és formák között történt, azért egész életében legszívesebben beszélt és írt franciául, németül ellenben igen hibásan írt.

Ha pedig a királyné és egész köre ily könnyen és szívesen meghódolt, szokásaiban és nyelvében, egy magasabb művelődés előtt, különös ellenségeskedés kellett-e ahhoz, hogy a magyar nemességet haszálódó hódolatra készítette? Nem lenne igaztalanabb az okoskodás, ha inkább vonzalmat és jóakaratot keresnénk benne. Nem törődött a saját nemzetiségével és mi mégis a magunké irányában ma különös tiszteletre és gondozásra szeretnénk kötelezni. De csak ma követeljük ezt, akkor, a polyglott nemzet körében, ilyesmi senkinek se jutott eszébe.

(Folyt. köv.) Dr. Dudek János.

CSARNOK

Az elefánthi pálosok.

Közlő: Mittueh József.

(Folytatás.)

Szellemi harcok színhelye volt Nyitra megye a protestantizmus ide telepítése alkalmával s ehhez hozzájárult a törökökkel való folytonos háborúskodás.

A XVI. században Magyarországon is elterjedt a protestantizmus, melynek eléggé rohamos terjedését előmozdította azon körülmény, hogy egyes nagyhatalmu főurak az ujonnan beplántált új eszméket célravezetőbbeknek találták, mint ősi vallásuk elveit, azért testtel-lelékkel csatlakoztak az új mozgalomhoz s annak tovaterjedését előmozdították. Ha ehhez hozzávesszük a sok belháborút, az akkori török hódoltság nyomasztó terhet s azon sajnálatos körülményt, hogy a kath. püspökségek rövidebb-hosszabb ideig elárvulván vagy illetéktelen személyekkel betöltve, nem volt a ki a kath. papság neveléséről gondoskodott volna, — természetesnek fogjuk találni, hogy az új eszmék harcossai külföldön szerzett tudományokkal s ékesszólásokkal megtanították hitükben az ősi vallás hiveit annál is inkább, hogy a főurak legtöbbje elpártolván régi vallásuktól, az új eszmék tántoríthatlan hiveivé szegődtek s összes alattvalóikat az ősi vallás cserbenhagyására kényszerítették. Ilyenek voltak megyénkben a Thurzók, Berényiek, Révaiak, Forgáchok, Balassák, Apponyiak, Zerdahelyiek stb., kik letagadván ősei hitét, a protestantizmust saját hatáskörükben nagy lelkesedéssel terjesztették.

Innen magyarázható meg, hogy Nyitra völgye rohamosan elpártolván a katholicizmustól, egy-két falu kivételével a protestantizmushoz szegődött. A püspökök is inkább törődtek az anyagiakkal, mint hivaikkal; Podmaniczky István püspök folyton perlekedett hivaival, utána öt évig üresedésben maradt a püspökség s ekkor 1534-ben a gyászos emlékü Thurzó Ferenc került a főpásztori székbe, ki ugyan pappá sem volt szentelve, de áttérésével a protestantizmusra sokkal eltántorodásának okozója lett.

Igy történt, hogy az Elefánth mellett fal-

vak földesuraik nyomása alatt protestánsok lettek. Ez időben Apponyban, Kovarcon, Zerdahelyen, Szolcsányban protestáns lelkészek és tanítók működtek. Szolcsányban 1581-ben Repa György, Apponyban 1590-ben Rosza János volt a prot. tanító s mindezen községek utóbb a tapolcsányi luteránus fraternitás lelkészségébe tartoztak.¹

Elefánt mindezen mozgalmak közt hűen kitartott ősei hitében, sehol nem találjuk megemlítve az egykoru följegyzésekben, hogy a protestantizmus ide gyökerezett volna s az első sorban az itt működött pálosoknak köszönhető, kik lelkes tevékenységgel, óriási megfeszítéssel képesek voltak a rájuk bízott hivatást a prot. áramlattól visszatartani. Nagy segítségükre lehetnek az Elefántiak, kik mint földesurak nem pártolván el a katholicizmustól alattvalóiknak a hűségben és kitartásban magasatos példával szolgáltak.

A másik áramlat, mely mozgásba hozta az egész völgyet s élet-halál harcra szólította annak lakóit, volt a törökök beroutása, kik örökös por-

tyázásaikkal kegyetlenül nyugtalanították az egész vidéket. Nyitrától Tapolcsányig sőt egészen a nagy vendégi hegységig szaguldostak a török csapatok s ölve, perzselve pusztították mindent, ami utjukba került.

Igazán siralmas képet nyujtanak az ezidőből fönmaradt dikális összeírások, melyek fakó betűi gyászos tanui azon vérfagyasztó rombolásnak, mely mindenütt a törökök nyomában kelt. Szolgáljon komor például csak az, hogy az 1598-ban megejtett dikális összeírás szerint talált 18 ezer házból, három évre rá már csak 10 ezer létezett a megye négy járásában.²

Hogy ezen pusztulás Elefanthra is kiterjedt bizonyos, mert a romboló törökök útjába esett. Meglátogatták a pálos kolostort is, de Isten különös kegyelme folytán el nem pusztították, csak gyakori megjelenésükkel nyugtalanították a békés barátokat.

¹ Nyitram. Mon. 670.
² M. O. 6181.

VAJDA J. butorgyári raktára

NYITRÁN, Párutca.

Szolid és pontos kiszolgálás!

Szolid és pontos kiszolgálás!

A n. é. butorvásárló közönség becses figyelmébe ajánlom dús választékú, szilárd és modern stílusú **háló, ebédlő, uri szoba és szalon berendezésekből**

álló RAKTÁRAMAT

a legegyszerűbbtől a legfinomabb kivitelig, a képzelhető legjutányosabb árakon, úgyszintén **sajátkészítményű kárpitos-butoraimat.** Kiváló tisztelettel **VAJDA J.**

Kívánatra költségvetéssel és rajzokkal készséggel szolgálók.

Mc. GORMICK HARVESTING MACHINE COMPANY

(Chicagói aratógépgyár.)

KNECHT J. E., igazgató.

Budapest, V. Váci-út 30.

Katalógusok ingyen és bérmentve.

Felvilágosításul készséggel szolgálunk.

Gyártmányok: Kéveköttőgép, „Daisy” marokrakó aratógép, fűkaszalógép, szénagyűjtő gereblye és „Manila” kéveköttőfonal gyártmányai.

Évi gyártmány 362,000 gép.

Képviselő: Verő Sándor úr.

Gyors és pontos kiszolgálás.

Értesítés.

Van szerencsém a tisztelt helybeli és vidéki közönségnek becses tudomására adni, miszerint folyó április hó 1-je óta

valódi Dreher-féle sör

Schätz József sörnagykereskedő szabadalmazott koronás dugóval elzárt palackjaiban viszontelárusítom.

**KORONA
à la
PILSENI**

világos, továbbá

Márcziusi világos

sört a feleknek nagyobb és kisebb mennyiségben házhoz szállítok.

Főtörekvésem oda fog irányulni, hogy tisztelt vevőimnél az országos hírnevű **Schätz-féle sört** bevezethessem és kiszolgálhassam.

Tisztelettel

Ott András,
vendéglős.

Gyors és pontos kiszolgálás.

K C POPOFF
a legjobb **TEA** a világon.

Kiváló szerencse Töröknél!

Felülmúlhatlanul

kedvez főáradánknak a szerencse. Rövid idő alatt 15 millió korona nyereménytől többet fizettünk nagyrabecsült vevőinknek; csak a legutóbbi időben is

a legnagyobb nyereményt és pedig:

a 605,000 koronás nagy jutalmat az 57080. számú sorsjegyre,
a 100,000 koronás főnyereményt a 74366 sz. sorsj.-re a 80,000 koronás főnyereményt a 83061 sz. sorsj.-re
a 100,000 " " az 52528 " " a 70,000 " " a 81161 " "
a 100,000 " " a 94780 " " a 70,000 " " a 5498 " "
a 90,000 " " a 109780 " " a 60,000 " " az 51613 " "
a 90,000 " " a 83610 " " a 60,000 " " a 76347 " "
a 90,000 " " a 92787 " " a 50,000 " " a 4036 " "

és ezeken kívül még egyéb sok nagy nyereményt.

Ajánljuk ennél fogva, hogy a világ legesélydusabb osztálysorsjátékában vegyen részt. —
A most következő magy. kir. szabadalmazott 14. osztálysorsjátékban újból

110,000 sorsjegyre 55,000 pénznyeremény
jut és összesen egy hatalmas összeget.

14 millió 459.000 koronát

sorsolnak ki rövid 5 hónap alatt.

A legnagyobb nyeremény a legszerencsésebb esetben**1,000.000 korona.**

Továbbá 1 jutalom 600.000, 1 nyeremény 400.000.

1 a 200.000, 2 a 100.000, 1 a 90.000, 2 a

80.000, 1 a 70.000, 2 a 60.000, 1 a 50.000,

1 a 40.000, 5 a 30.000, 3 a 25.000, 8 a 20.000,

8 a 15.000, 36 a 10.000 korona és még sok egyéb;

összesen 55.000 nyeremény és jutalom 14.459.000

korona összegben.

Az I. osztálysorsjegyek tervszerű árai:

$\frac{1}{5}$ eredeti sorsjegy frt. —75 vagy kor. 150; $\frac{1}{4}$ eredeti sorsjegy frt. 150 vagy kor. 300
 $\frac{1}{2}$ " " " " 300 " " " " 600 " " " " 1200

A sorsjegyeket utánvétellel, vagy az összeg előzetes beküldése ellenében küldjük.

Hivatalos tervezet díjtalanul. Megrendeléseket eredeti sorsjegyekre kérünk

f. é. április hó 24-ig

bizalommal hozzánk beküldeni.

TÖRÖK A. és TÁRSA

BANKHÁZA BUDAPEST.

Hazánk legnagyobb osztálysorsjáték-üzlete.

Főáradánk osztálysorsjáték-üzletei:

Központ: Teréz-körút 46/a. I. fiók: Váci-körút 4/a.

II. fiók: Múzeum-körút 11/a. III. fiók: Erzsébet-körút 54/a.

Rendelőlevél levágandó. **TÖRÖK A. ÉS TÁRSA bankháza Budapest.**

Kérek részemre I. oszt. m. kir. szab. osztálysorsjáték eredeti sorsjegyet
a hivatalos tervezettel együtt küldeni.

Az összeget korona összegben { utánvételezni kérem
postautalvánnyal küldöm
mellékelem bankjegyekben (helyegekben). } A nem letszó törölendő.

Pontos cím:

FELTŰNŐ UJDONSÁG!**Delice**

Minden hirdetés felesleges, a dohányzó
egyszer veszi és többé mást nem szíhat.

legjobb valódi francia

SZIVARKAPAPIR ÉS SZIVARKAHÜVELY.

Első osztrák-magyar kizárólag szabad. viharmentes
HOMLOKZAT-FESTÉK-GYÁR
 Kronsteiner Károly Bécs III., Hauptstr. 120.
 (saját házában).
 Kívánatra ingyen próba, mintakönyv prospektus.

Kronsteiner-féle új zománc. Homlokzat-festéke hatós. Védve.
 Ötven különböző minta, vízzel keverhető, mosható, viharmentes, tűzálló, zománcozott, csak egyszerű mázolás. Jobb, mint az olajfesték. Ezek során szállítja es. és kir. uradalmak, katonai- és civilintézeteknek, vasutaknak stb. **Minden résztvevő kiállításon első díjjal jutalmazva.** Legolcsóbb festék homlokzatokra, belterületre, különösen iskolák, kórházak, templomok, kaszárnyákhoz stb és mindenféle más tárgyhoz. **Egy négyzetméter ára 2 1/2 kr.** Meglepő eredmény. **Homlokzat-festék,** viharmentes, mészben oldható, 49 minta olajfestékkel azonos. Klgr.-ja 12 kr.-tól följebb. 3-15

LEGJOBB PADLÓ-LAKK
WEYRAUCH CHR. ÉS TÁRSA
 szagtalan és gyorsan száradó
 tükörfényes
PADLÓ-FÉNYMÁZA
 Tartósságával minden más gyártmányt jóval felülmúl. Ugyan e gyár
BOROSTYÁN PADLÓ-LAKKJA,
 mely minden színben, a legolcsóbb áron
 kapható 8-10
CSERNYÁK ISTVÁN FIA
 fűszer, csemege, festék, ásványvíz és borkereskedőné,
NYITRÁN.
 Vidéki megrendelések ingyen csomagolással pontosan és gyorsan teljesítenek.

Hirdetmények
 „Nyitramegyei Szemle”
 részére jutányos áron felvételnek a kiadóban,
 Nyitrán, Papnevelde-utca 9. szám.

Milleniumi kiállításon „állami ezüstéremmel” kitüntetve.

ZECHMEISTER KÉSZÍTŐ
 ALAPÍTOTT 1830 TELEFONSZÁM 104
 JOZSEF FŐHERCEG Ő CS ES KIR FENSÉGE MÉZ ÉS VIASZARU GYÁRA, ES MÉHVIASZ UDV SZÁLLÍTÓI GYÖRÖT FÉHERITÉSE
 GÖZÉRŐRE BERENDEZVE.

Milleniumi kiállításon „állami ezüstéremmel” kitüntetve.

Jótállás mellett szállit és a ftdő plébániahivataloknak 1 évi utólagos fizetési feltétellel, kipróbált minőségben,

Valódi méhviasz-gyertya, fehér	✿ ✿ ✿ védjegy	1 klgr. 5- K.
I-ma méhviasz-gyertya, fehér	✿ ✿	1 > 4:20 >
I-ma méhviasz-gyertya, sárga	1 > 4:20 >
Méhviasz-gyertya, fehér	✿	1 > 3:60 >
Műviasz-gyertya, fehér	1 > 2:80 >
Husvétii gyertya, elsőrendű	1 > 5:20 >
Husvétii gyertya, másodrendű	1 > 4:20 >
Méhviasz-tekercs, fehér vagy sárga	1 > 5- >
Műviasz tekercs, fehér vagy sárga	1 > 3:60 >
Méhviasz-fáklya, egybeles, négyzetletű	1 > 5:20 >
. négybeles,	1 > 4:40 >
.	1 > 3:20 >
Műviasz-fáklya,	1 > 4- >
Gyujtóviasz-huzal, nem csepegő, 1 drb 20 fill.	1 drb. —40 >
Francia gyujtóviasz-huzal, nem csepegő	1 > 2:40 >
Gyujtó- és oltó-szarv, érczből	1 klgr. 2:40 >
Tömjén, finom, egyiptomi	100 drb. 3:60 >
Füstölő szén, praep. szagtalan, 1 darab 40 fill.	1 doboz 3- >
Guillon-bél, v. francia, 1, 2, 3-as számú,	1 > 2- >
. magyar, 1, 2, 3-as számú,	1 > 2- >
Guillon-lámpa, teljes felszerelés	8:24 >
Igen finom keresztelő pamut, 25 dekás csomag	1:60 >
Legfinomabb égőolaj előprésből	1 klgr. 1:04 >

Bármely fajta viaszgyertya 10 klgr. mennyiségtől kezdve bérmentve küldetik a megrendelő lakhelyére. — Stearin oltár- és csillárgyertyák olcsó árban.
 Részletes árjegyzék bérmentve. 14-15

SZUPERFOSZFÁTOT,
 Stassfurti káinitot

szavatolt 12.4% tiszta káli = 23-24% kén-savas káli tartalommal,

Stassfurti káitrágyasót

szavatolt 40% tiszta káli = 74-76% kén-savas káli tartalommal,

Kovasavas kálit

(dohánytrágyázásra), továbbá

mindennemű egyéb **mütrágyaféléket,** azonkívül

Rézgálicot (98-99%)

elismert kitűnő minőségben legolcsóbban szállit a

„HUNGÁRIA” mütrágya, kénsav és vegyi ipar részvénytársaság
 Budapest, V. Fürdő-utca 8.